

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра теорії та практики перекладу романських мов імені Миколи Зерова

**ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДИСКУРСИВНИХ МАРКЕРІВ У
РОМАНІ КАМІЛО ХОСЕ СЕЛИ “ВУЛИК” ТА ЇХ ВІДТВОРЕННЯ В
УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ**

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня «бакалавр»
студентки IV курсу бакалаврату
освітньої програми

**«Переклад з іспанської та з англійської
мов»,**

спеціальності 035 «Філологія»

спеціалізації: 035.051 Філологія (романські
мови та літератури (переклад включно),
перша – іспанська)

Софії Сергіївни ЗІМНОЇ *СВ*

Науковий керівник:

к. філол. н., доц. Ольга КАЛУСТОВА *Ольга*

«Допущено до захисту»

Протокол засідання

кафедри теорії та практики перекладу романських мов
імені Миколи Зерова

№ 8 від «24» квітня 2026 року

в.о. завідувача кафедри *[підпис]* (підпис)

к.філол.н., доц. Ірина ЦИРКУНОВА

КИЇВ

2026

Анотація

Дипломна робота присвячена дослідженню особливостей функціонування дискурсивних маркерів та їх відтворення в українському перекладі на матеріалі роману Каміло Хосе Сели «Вулик». Актуальність роботи зумовлена зростаючим інтересом перекладознавства до прагматичних аспектів перекладу та потребою у системному аналізі відтворення дискурсивних маркерів українською.

Метою дослідження є виявлення та аналіз перекладацьких підходів та трансформацій, що були застосовані у перекладі роману українською. Об'єктом дослідження виступають дискурсивні маркери в романі Каміло Хосе Сели «Вулик» та їхні відповідники в українському перекладі, предметом - способи їхнього відтворення.

Робота складається з двох розділів. Перший розділ присвячено теоретичним засадам дослідження: визначенню та класифікації дискурсивних маркерів, а також проблематиці їхнього відтворення у перекладі. Другий розділ містить аналіз стратегій відтворення дискурсивних маркерів в українському перекладі в межах підходів формальної та динамічної еквівалентності.

Для досягнення поставлених цілей використовувалися різноманітні наукові та аналітичні методи, зокрема синтез, індуктивний метод, гіпотеза, експеримент, порівняльний метод, описовий метод, метод кількісних підрахунків, та метод суцільної вибірки для формування емпіричного корпусу. Емпіричний корпус дослідження становлять 100 одиниць оригіналу та відповідна кількість одиниць перекладу, відібраних методом суцільної вибірки.

Домінантним способом перекладу є формальна еквівалентність, що відображає наявність функціонально близьких еквівалентів в українській мові для маркерів з чіткою семантикою. Серед трансформацій в межах підходу динамічної еквівалентності найпродуктивнішим виявився функціональний відповідник. Встановлено, що вибір способу перекладу зумовлюється груповою належністю маркера, конкретністю його семантики та індивідуальною функцією в контексті.

Ключові слова: дискурсивний маркер, прагматика, іспансько-український переклад, формальна еквівалентність, динамічна еквівалентність, перекладацькі трансформації.

Abstract

This thesis examines the characteristics of the functioning of discursive markers and their rendering in Ukrainian translation, using Camilo José Cela's novel "The Beehive" as its subject. The relevance of this work stems from the growing interest in translation studies regarding the pragmatic aspects of translation and the need for a systematic analysis of the rendering of discursive markers in Ukrainian.

The aim of the study is to identify and analyse the translation approaches and transformations applied in the Ukrainian translation of the novel. The object of the study is the discursive markers in Camilo José Cela's novel *The Beehive* and their equivalents in the Ukrainian translation; the subject is the methods of their rendering.

The work consists of two chapters. The first chapter is devoted to the theoretical foundations of the study: the definition and classification of discourse markers, as well as the issues surrounding their reproduction in translation. The second chapter contains an analysis of strategies for reproducing discourse markers in the Ukrainian translation within the frameworks of formal and dynamic equivalence.

To achieve the set objectives, various scientific and analytical methods were employed, including synthesis, the inductive method, hypothesis, experiment, the comparative method, the descriptive method, the method of quantitative counting, and the method of exhaustive sampling for the formation of the empirical corpus. The empirical corpus of the study consists of 100 units, selected using the exhaustive sampling method.

The results of the study showed that the dominant mode of translation is formal equivalence, reflecting the presence of functionally close equivalents in the Ukrainian language for markers with clear semantics. Among the transformations within the dynamic equivalence approach, the functional equivalent proved to be the most productive. It has been established that the choice of translation method is determined by the marker's group affiliation, the specificity of its semantics, and its individual function within the context.

Keywords: *discourse marker, pragmatics, Spanish-Ukrainian translation, formal equivalence, dynamic equivalence, translation transformations.*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВІДТВОРЕННЯ ДИСКУРСИВНИХ МАРКЕРІВ В ІСПАНСЬКО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ.....	9
1.1 Проблематика відтворення дискурсивних маркерів в сучасних перекладах.....	9
1.2 Визначення та класифікації дискурсивних маркерів.....	13
1.3 Функціонування дискурсивних маркерів у романі Каміло Хосе Сели “Булик”	18
Висновки до розділу І.....	22
РОЗДІЛ ІІ. ВІДТВОРЕННЯ ДИСКУРСИВНИХ МАРКЕРІВ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ “ВУЛИК” КАМІЛО ХОСЕ СЕЛИ.....	24
2.1 Формальна еквівалентність.....	24
2.2 Динамічна еквівалентність.....	27
2.2.1 Функціональний відповідник.....	28
2.2.2 Вилучення.....	31
2.2.3 Цілісне перетворення.....	33
2.2.4 Смисловий розвиток.....	36
Висновки до розділу ІІ.....	38
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	42

ВСТУП

Актуальність теми. Дискурсивні маркери є важливим елементом мовлення, що забезпечують зв'язність дискурсу, відображають комунікативні наміри мовця та організовують перебіг комунікації. Попри значний інтерес до проблеми дискурсу та прагматики в сучасному мовознавстві, питання відтворення дискурсивних маркерів у перекладі залишається недостатньо розробленим – особливо в контексті художнього іспансько-українського перекладу. Труднощі їхнього перекладу зумовлені поліфункціональністю ДМ, залежністю їхнього значення від контексту, а також відсутністю повної міжмовної еквівалентності між маркерами мови оригіналу та мови перекладу. Це зумовлює актуальність дослідження стратегій і прийомів відтворення дискурсивних маркерів у художньому перекладі.

Мета дослідження – виявити та проаналізувати підходи та прийоми перекладу дискурсивних маркерів в українському перекладі роману “Вулик” Каміло Хосе Сели.

Завдання дослідження:

- розглянути теоретичні підходи до визначень та класифікації дискурсивних маркерів.
- охарактеризувати функціонування дискурсивних маркерів у романі “Вулик”.
- проаналізувати способи відтворення дискурсивних маркерів в українському перекладі роману.

Об'єктом дослідження є дискурсивні маркери в романі Каміло Хосе Сели “Вулик” та їхні відповідники в українському перекладі.

Предметом дослідження є способи відтворення дискурсивних маркерів в українському перекладі.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що вперше здійснено комплексний аналіз стратегій відтворення дискурсивних маркерів в іспансько-українському перекладі на матеріалі роману “Вулик” Каміло Хосе Сели.

Структура роботи робота складається зі вступу, двох розділів та висновків, загальних висновків та списку використаної літератури. Перший розділ присвячено теоретичним засадам дослідження: проблематиці відтворення дискурсивних маркерів у перекладі, їх визначенню і класифікації, а також функціонуванню ДМ у перекладі. Другий розділ містить аналіз підходів до перекладу ДМ в українському перекладі – формальної еквівалентності і динамічної еквівалентності.

Матеріал Дослідження. Емпіричним матеріалом стали 100 ДМ, відібраних методом суцільної вибірки з роману Каміло Хосе Сели “Вулик” та його українського перекладу.

Методи дослідження. У роботі застосовано комплекс методів: синтез, індуктивний метод, гіпотеза, експеримент, порівняльний метод, описовий метод, метод кількісних підрахунків, метод суцільної вибірки для формування емпіричного корпусу.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВІДТВОРЕННЯ ДИСКУРСИВНИХ МАРКЕРІВ В ІСПАНСЬКО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

1.1 Проблематика відтворення дискурсивних маркерів в сучасних перекладах

Дискурсивні маркери (в подальшому – ДМ) характеризуються багатоаспектністю підходів до їх дослідження. Як лінгвістичний феномен, вони вивчалися в межах різних наукових напрямів і підходах. Дебора Шифрін розглядала ДМ з позиції теорії дискурсу [33], Брюс Фрейзер використовував прагматичний підхід [17], а Елізабет Траугот досліджувала ДМ у контексті когнітивних процесів [34]. Незважаючи на кількість праць, присвячених функціонуванню ДМ у мовленні, з точки зору перекладознавства це питання залишається недостатньо дослідженим, а особливо способи їх відтворення у перекладі.

У перекладознавстві питання функціонування дискурсу та прагматики висловлення загалом розглядалося значно ширше, ніж проблема перекладу ДМ як окремої категорії. Франческа Ервас, Стівен Гельмріх досліджували питання прагматичної еквівалентності перекладу, когезії та когерентності тексту [16, с. 87; 37, с. 1]. Важливим аспектом є також прагматичні втрати, дослідженням яких займалися Ма Яньлін [24, с. 165] та Лань Дін [15, с. 72]. Науковці розглядали види прагматичних втрат, причини їх виникнення та стратегії їх уникнення у крос-культурній комунікації та перекладі.

Дослідження функціонування ДМ у перекладі як окремої категорії ускладнюється обмеженістю доступних паралельних корпусних ресурсів, з огляду на різноманітність мов та типів текстів, а також значною міжмовною варіативністю ДМ у їх формі та функції: одиниці, що в одній мові виконують певну дискурсивну функцію, можуть не мати прямого аналога в іншій мові, або ж реалізовуватися через принципово відмінні мовні засоби.

Переклад ДМ становить окрему проблему через їхню прагматичну природу і поліфункціональність. Балінт Петер Фурко у своїй праці “Perspectives

on the Translation of Discourse Markers” підкреслює складність перекладу ДМ, та описує підходи та труднощі у їх перекладі. Дослідник зазначає, що найпростішою і найпоширенішою стратегією є вилучення ДМ у перекладі, оскільки він зазвичай не впливає на пропорційний зміст висловлювання. Проте такий підхід може призводити до втрати комунікативних ефектів, зокрема природності мовлення, стилістичних особливостей тексту, а також ставлення мовця до висловленого [18, с. 182].

У зв’язку з цим перекладачеві доводиться шукати баланс між формальною та динамічною еквівалентністю – двома типами які розрізняє Юджин Найда [27, с. 126].

Формальна еквівалентність орієнтується на максимально точне відтворення форми і змісту оригіналу, збереження структури речень, лексичних одиниць і культурних особливостей тексту. У межах цього підходу переклад передбачає використання максимально близького словникового або варіантного відповідника у мові перекладу: перекладач добирає в цільовій мові одиницю, яка формально та функціонально найбільше відповідає маркеру оригіналу. Наприклад, іспанські маркери *bueno*, *rues* можуть передаватися українськими відповідниками ну, отже. Подібний підхід дозволяє зберегти структуру реплік та дискурсивну організацію тексту, однак через поліфункціональність ДМ та відсутність повної відповідності між ДМ різних мов така стратегія не завжди є ефективною [9, с. 277; 32, с. 318].

Натомість динамічна еквівалентність орієнтується на відтворення прагматичного ефекту висловлення – впливу, який оригінальний текст справляє на читача, і допускає ширший спектр перекладацьких засобів. Під поняття динамічної еквівалентності підпадають такі трансформації як: функціональний відповідник, додавання, вилучення, компенсація, смисловий розвиток, цілісне перетворення та описово-експлікативний переклад [6, с. 18]. Так, перекладач може відмовитись від буквального відповідника і обрати іншу мовну одиницю, яка краще передає намір мовця або стилістичний характер репліки. Наприклад, іспанський маркер *bueno* може бути переданий як та що ви, ну гаразд, бачте, або

взагалі не мати прямого відповідника, якщо його комунікативна функція компенсується іншими мовними засобами, зокрема інтонацією або ширшим контекстом висловлювання.

Важливе місце у відтворенні ДМ посідають також структурні трансформації, зокрема перестановка компонентів речення, членування висловлення та компенсація. Такі прийоми дозволяють адаптувати текст до синтаксичних і стилістичних норм цільової мови, зберігаючи при цьому когезію та логіку дискурсу [6, с. 18]. Вибір стратегії перекладу напряму залежить від семантики та функції ДМ. Наприклад, маркери *okay*, *now*, *then*, що виконують функцію «розділових знаків» у мовленні, або основні сполучники, що виражають широкий спектр дискурсивних відносин, такі як *and* та *so*, найчастіше піддаються вилученню. Натомість маркери із більш конкретною семантикою – *but*, *because*, *when* або *if* – частіше перекладаються своїми прямими відповідниками в мові перекладу [13, с. 153].

Серед українських дослідників питанням дослідження ДМ займалася Борисова О.В, яка дослідила їх відтворення в українському перекладі роману “Гра Престолів” Дж. Мартіна українською. У результаті дослідження науковиці було виявлено, що найчастотнішими способами відтворення ДМ українською є граматичні трансформації – компенсація, цілісне перетворення, смисловий розвиток, описовий та антонімічний переклад, а також переклад варіантним відповідником, разом із застосуванням словникового відповідника та лексико-граматичних трансформацій [2, с. 18].

Дослідженням ДМ в українському перекладознавстві займалась також Катерина Мегела, яка зосередила увагу на варіативності перекладу ДМ у художньому тексті. Науковиця встановила, що варіативність перекладу ДМ зумовлюється кількома чинниками: мовленнєвою ситуацією, яка дозволяє перекладачеві виділяти різні наміри мовця і відтворювати їх різними засобами; мовним чинником, пов’язаним із внутрішньомовною синонімією та наявністю системних парадигматичних відповідників та соціолінгвічним чинником, що визначається соціальними ролями та статусом персонажів і спонукає

персонажів застосовувати відповідні стилістично марковані відповідники [6, с. 18].

Таким чином, аналіз наукових праць в теорії перекладу в різних парах мов свідчить про те, що проблема відтворення дискурсивних маркерів у перекладі є складною та багатоаспектною. Труднощі їх перекладу зумовлюються кількома чинниками:

- 1) поліфункціональність дискурсивних маркерів та залежністю їх значення від контексту, що унеможливлює встановлення сталих однозначних відповідників;
- 2) прагматичною природою ДМ, які передають не лише логічні зв'язки між частинами висловлення, а й ставлення мовця до повідомлюваного, стилістичні та емоційно-експресивні відтінки.
- 3) відсутності повної міжмовної відповідності між ДМ у вихідній мові та мові перекладу.

У процесі перекладу ДМ можуть відтворюватися як за допомогою формальної еквівалентності – через використання словникових або варіантних відповідників – так і шляхом динамічної еквівалентності із застосуванням різноманітних перекладацьких трансформацій, зокрема функціонального відповідника, компенсації, додавання, смислового розвитку чи описово-експлікативного перекладу. Водночас значна частина ДМ, особливо маркери із ширшою, менш конкретною семантикою, часто піддається вилученню в перекладі.

Попри значний інтерес до проблеми дискурсу та прагматики в перекладознавстві, питання відтворення ДМ у перекладі, залишається недостатньо розробленим, особливо у контексті художнього іспансько-українському перекладі. Це зумовлює необхідність звернення до визначення поняття ДМ та до існуючих класифікацій з метою окреслення кола одиниць, які підлягають аналізу.

1.2 Визначення та класифікації дискурсивних маркерів

Науковці використовують різноманітні підходи до тлумачення поняття “дискурсивних маркерів”, однак єдиного загальноприйнятого визначення не існує. Причиною цьому є те, що дослідники не дійшли згоди, щодо базових характеристик ДМ. По-перше, ДМ не належать до однієї частини мови, їхні функції можуть виконувати різні лексичні одиниці: лексеми, сполучники, клаузи, модальні частки, словосполучення і т.д.. По-друге, для ДМ не існує типової синтаксичної позиції – вони можуть з’являтися на початку, всередині та в кінці висловлення, не порушуючи при цьому граматичної правильності речення. Та по третє, ДМ є граматично не обов’язковими елементами, їхнє вилучення не руйнує синтаксичну структуру висловлення, і водночас можуть виконувати широкий спектр різних функцій. Саме тому не існує загальноприйнятого визначення, а наявні класифікації різняться. До того ж, ДМ є об’єктом дослідження у багатьох мовах, що також має вплив на відмінності у підходах їх вивчення.

Дебора Шифрін стала однією з перших дослідниць, яка системно звернулася до вивчення ДМ в англійській мові, заклавши основу для подальших досліджень цього явища в прагматиці. Основні ДМ, які виділяє Д. Шифрін це – *and, but, or, y’know, I mean, now, then, so* та *because*. Дослідниця розглядає ДМ, як послідовно залежні мовні елементи, які обрамляють окремі відрізки мовлення та функціонують у безпосередньому зв’язку з попереднім дискурсом та поточним. Модель дискурсу має різні комунікативні рівні (площини), такі як взаємодія учасників спілкування, інформаційний стан, змістова структура висловлення, структура мовленнєвих дій та структура обміну репліками. Основна властивість ДМ – встановлювати зв’язки як у межах одного з цих рівнів, так і між різними рівнями одночасно, забезпечуючи цілісність і послідовність дискурсу [32, с. 56-57]. Отже, за Д. Шифрін, ДМ – це мовні одиниці, які встановлюють зв’язки між різними комунікативними площинами.

Схожим чином ДМ тлумачить Б. Фрейзер, у своїй праці “Pragmatic Markers”. Науковець визначає ДМ як елементи, що не входять до змісту

висловлення, але вказують на зв'язок основного повідомлення з попереднім дискурсом. Однак, науковець розглядає ДМ не як окреме поняття, а як підкатегорію ширшого класу прагматичних маркерів. [16, с.186] Подібно, С. Левінсон у своїй праці “Pragmatics”, зазначає що вони слугують для позначення того, яким чином висловлення функціонує як відповідь або продовження попереднього дискурсу [23, с. 87-88]. Отже, за Б. Фрезером та С. Левінсоном, ДМ – це елементи, які не є частиною висловлення, але підкреслюють те, як основне повідомлення пов'язане з попередньою комунікацією.

Е. Траугот, описує їх як елементи, що виконують метатекстову функцію, сигналізують про те, як саме слід сприймати організацію тексту, логіку та комунікативний намір мовця [34, с.6].

Волкова Л.М визначає ДМ як мовні одиниці, функція яких полягає у налагодженні зв'язків у дискурсі, виконуючи роль сполучних засобів, що допомагають слухачеві розуміти дискурс як єдине ціле; правильно і чітко співвідносити сегменти дискурсу; робити висновки, яких оратор хоче домогтися від слухача. Отже, за Волковою Л.М, ДМ – це елементи, що шляхом встановлення зв'язків у комунікації допомагають реципієнту правильно розуміти дискурс [36, с. 101].

Серед досліджень ДМ в іспанській мові важливу роль відіграє праця Марії Антоніо Мартін Сорракіно та Хуана Портолес. У своїй праці “Los marcadores del discurso” дослідники визначають дискурсивні маркери, як незмінні мовні одиниці, що не виконують синтаксичної функції в рамках предикації речень, вважаються периферійними елементами, та виконують спільну функцію – спрямовувати інтерпретацію повідомлення в комунікації відповідно до їхніх морфосинтаксичних, семантичних і прагматичних властивостей. Отже, за Сорракіно і Портолес ДМ – це елементи, що не є частиною граматики речення, але допомагають слухачеві зрозуміти сенс висловлення [25, с. 4057].

Таким чином, на основі підходів вищезазначених науковців, можемо визначити дискурсивні маркери, як мовні одиниці, що не є елементами

граматичної структури речення та не додають нової предметної інформації, але організовують дискурс, відображають процес формування висловлювання, допомагають реципієнту правильно його інтерпретувати у відношенні до попереднього контексту та керувати перебігом комунікації.

Щодо класифікацій ДМ, Б. Фрейзер розділяє декілька видів маркерів:

Маркери зміни топіку (Topic Change Markers) – показують, що наступне висловлювання, на думку мовця, є відхиленням від поточної теми. Наприклад, маркери *back to my original point; before I forget; by the way*.

Маркери контрасту (Contrastive Markers) – вказують на те, що наступне висловлювання є запереченням або контрастом певного твердження, пов'язаного з попереднім дискурсом. Прикладами цього виду маркерів є *anyway, but; in comparison (with this / that)* і т.д.

Маркери деталізації (Elaborative Markers) – сигналізують про те, що наступне висловлювання є певним уточненням попереднього дискурсу. Наприклад, *also, and, for example/instance* і т.д. І остання категорія, яку виділяє дослідник це **маркери висновку** (Inferential Markers), які сигналізують, що комунікативна сила висловлювання є висновком, який випливає з попереднього дискурсу. У цю категорію входять такі маркери, як *accordingly, after all, as a result* і т.д.[17, с. 186-188].

Серед українських дослідників чітку класифікацію ДМ запропонувала Л.М. Волкова. Дослідниця поділила ДМ на дві групи, дискурсивні корелятиви та дискурсивні лінкери. Основна функція групи **дискурсивних корективів** полягає у включенні речення, до якого вони належать, у дискурсивний контекст, за допомогою кореляції. У межах цієї групи дослідниця виділяє адитивні, наприклад маркер *again* та контрастивні корелятиви – маркери *only, before*. Адитивні корелятиви додають нову інформацію до вже наявної в дискурсі, тоді як контрастивні встановлюють протиставлення між попередніми знаннями або очікуваннями.

Друга група, яку виділяє науковиця – **дискурсивні лінкери**, виконують функцію поєднання двох повідомлень в межах одного дискурсу, додають нову

інформацію, і показують логічні відношення між висловлюваннями, наприклад доповнення, уточнення, або посилення аргументу. Дискурсивні лінкери поєднуються на адитивні, контрастивні, паралельні, узагальнювальні, та послідовні. Адитивні лінкери додають нову інформацію, наприклад маркер *besides*, а контрастивні в свою чергу передають ідею контрасту, або поступки, як наприклад *anyway*. Паралельні (напр. *correspondingly; equally; similarly*), узагальнювальні (напр. *thus; so; in general*) та послідовні (напр. *first; next; finally*) відповідно вводять інформацію як аналогію, узагальнення або елемент послідовності, забезпечуючи тим самим когезію тексту [36, с. 102-103].

Мартін Сорракіно та Хосе Портолес пропонують наступну класифікацію ДМ:

Маркери структуризації інформації (*Estructuradores de informacion*) – організовують інформаційну структуру дискурсу і поділяються на: коментатори (*comentadores*), що вводять новий коментар (*pues; pues bien; así las cosas; dicho esto; dicho eso*); орденатори (*ordenadores*), які структурують частини висловлення (*en primer lugar/en segundo lugar; por una parte/por otra parte; de un lado/de otro lado*) ті дигресори (*digresores*), що вводять побічний коментар (*por cierto; a todo esto; a propósito*).

Конектори (*conectores*) – пов'язують частини дискурсу між собою або з контекстом і поділяються на адитивні (*conectores aditivos*) (*además; encima; aparte; incluso*) послідовні (*conectores consecutivos*) (*por tanto; por consiguiente; por ende; en consecuencia; de ahí; entonces; pues; así; así pues*) та контраргументативні (*conectores contrargumentativos*) (*en cambio; por el contrario; por contra; antes bien; sin embargo; no obstante; con todo*).

Реформулятори (*reformuladores*) – подають нове формулювання попереднього змісту і включають пояснювальні (*reformuladores explicativos*) (*o sea, es decir; esto es; a saber*), уточнювальні (*reformuladores de rectificación*) (*mejor dicho; mejor aun; mas bien*), дистанціювальні (*reformuladores de distanciamiento*) (*en cualquier caso; en todo caso; de todos modos*), та підсумкові (*reformuladores recapitulativos*) (*en suma; en conclusión; en definitiva; en fin y al*

cabo).

Аргументативні оператори (*operadores argumentativos*) – впливають на аргументативний потенціал висловлення без прямого зв'язку з попереднім повідомленням поділяються на підсилювальні (*operadores de refuerzo argumentativo*) (*en realidad; en el fondo; de hecho*), та уточнювальні (*operadores de concreción*) (*por ejemplo; en particular*)

І остання група, **розмовні маркери** (*marcadores conversacionales*), характерні для розмовного мовлення і включають маркери епістемічної модальності (*de modalidad epistémica*) (*claro; desde luego; por lo visto*), які вказують на ступінь впевненості мовця у повідомленні, або на джерело, деонтичної модальності (*de modalidad deóntica*) (*bueno; bien; vale*), що показують ставлення мовця до дії з точки зору волі, прийняття або згоди, маркери фокусу (*enfocadores de la alteridad*) (*hombre; mira; oye*) та метадискурсивні розмовні маркери (*metadiscursivos conversacionales*) (*bueno; eh; este*), суть яких – структурувати усне мовлення, подібно до розділових знаків, та показувати процес формулювання думки мовцем [25, с. 4080].

З огляду на різноманіття підходів до класифікації ДМ, система запропонована Сорракіно та Портолесом заслуговує особливої уваги, оскільки вона є чітко структурованою та детально описує особливості кожної групи ДМ. Саме тому ця класифікація береться за основу для подальшого аналізу функціонування дискурсивних маркерів в романі Хосе Села “Вулик” та їх відтворення в українському перекладі.

Таким чином, попри відсутність єдиного загальноприйнятого визначення, аналіз підходів вищезазначених науковців дозволяє нам виділити спільні риси дискурсивних маркерів. Дискурсивні маркери – це мовні одиниці, що не належать до граматичної структури речення і не додають нової предметної інформації, однак відіграють ключову роль в організації дискурсу та керуванні його інтерпретацією. Класифікації Б. Фрезера та Л.М Волкової акцентують на функціональних відношеннях між елементами дискурсу, тоді як Мартін Сорракіно та Портолес пропонують класифікацію, яка вирізняється детальним

описом морфосинтаксичних, семантичних і прагматичних властивостей кожної групи маркерів. Дослідники виділяють такі групи, як маркери структуризації інформації, конектори, реформулятори, аргументативні оператори та розмовні маркери.

1.3 Функціонування дискурсивних маркерів у романі Каміло Хосе Сели “Вулик”

Роман Каміло Хосе Сели “Вулик” став другим великим успіхом у творчій кар’єрі письменника, після роману “Сім’я Паскуаля Дуарте”. Вперше, роман “Вулик” був опублікований в 1951 році в Буенос-Айресі, однак в Іспанії він не з’явився до 1955 році, через опір цензури Франко. Написаний після громадянської війни в Іспанії (1936 - 1939) цей твір є відображенням соціальних та культурних проблем які переживала країна на той час [22, с. 52].

За багатьма ознаками твір належить до постмодерністської та експериментальної прози характерної для іспанської літератури ХХ сторіччя, а саме до об’єктивізму. “Вулик” має чіткі риси об’єктивістського роману: єдиний або обмежений простір в якому розгортаються події, розкриття персонажів через їхню поведінку, діалоги та взаємодію з іншими героями, в той час як автор відходить на другий план. Твір характеризується фрагментарною композицією, відсутністю класичної сюжетної структури та множинністю персонажів [38, с. 2].

Об’єктивізм не є новою течією в літературі, адже тип роману зі складною архітектурою, побудований на множинних перспективах, мав місце у американській літературі. Але техніка об’єктивізму, яка також має назву «багатоперспективна», «біхевіористська» або «кондуктивістська» до Каміло Хосе Сели була невідомою в Іспанії [11, с. 224].

Щодо структури роману, твір поділений на шість розділів та епілог. Кожний розділ складається з низки епізодів різної тривалості та присвячений одному або декільком пов’язаних між собою персонажам. Структура роману фрагментарна, побудована як сукупність окремих коротких епізодів, що

відображають життя різних персонажів мадридського суспільства 1940-х років. Роман не має традиційної сюжетної цілісності, окремі історії не зливаються в лінійну оповідь, читач сам вибудовує зв'язки між подіями та героями [10, с. 113]. Це зумовлює “кінематографічність” роману, що властиво для творів цієї течії.

Особливу роль у романі відіграють природні діалоги в розмовному стилі, наближені до натуральної мовної комунікації. Коли автор відходить на другий план, саме через мовлення персонажі взаємодіють між собою та формують власну соціальну та психологічну характеристику [12, 17-19]. Структура роману також впливає на відчуття “природності” комунікації, завдяки своїй фрагментарності і неоднорідності [26, с. 349].

Дискурсивні маркери відіграють важливу роль у розмовному мовленні. Окрім забезпечення зв'язності тексту, ДМ забезпечують зв'язність реплік, відображають процес формування думки та допомагають інтерпретувати наміри мовця та його емоційний стан. У романі “Вулик”, де об'єктивістська манера оповіді передбачає мінімальне втручання автора, саме через діалоги читач інтерпретує характери персонажів, їх емоції та наміри.

Найчисленнішу групу ДМ становлять **конектори** – 34 приклади, 28 одиниць з яких належать до підгрупи контраргументативних конекторів – (*pero* (25), *sin embargo* (3)); 4 одиниці (*después* (2), *así* (1), та *entonces* (1)) належать до послідовних конекторів; та 2 випадки використання підгрупи адитивних конекторів, представлені маркером *además*. Конектори – це дискурсивні маркери, які семантично та прагматично пов'язують один елемент дискурсу з попереднім [29, с. 144]. Використання конекторів робить текст більш зв'язним, і комунікативні наміри автора стають більш очевидними.

Не менш репрезентативною групою є **розмовні маркери** – також 34 приклади. З них 15 одиниць належать до підгрупи маркерів епістемічної модальності (*claro / claro que* (3), *sí* (3), *seguramente* (1), *cierto* (1), *¡ay!* (1), *verdaderamente* (1), *por lo visto* (1), *sin duda* (1)); 13 – маркери фокусу (*hombre* (3), *¿me entiende/s?* (2), *oye* (2), *vamos* (2), *hija/hijo* (2), *ya sabe* (1), *¡amigo!* (1),

¿lo ves? (1)); 4 – деонтичної модальності (*bueno (2)*, *¡Bah! (1)*, *bien (1)*); та 2 – метадискурсивні розмовні маркери (*bueno (1)*, *¿eh?(1)*). На відміну від інших груп ДМ, розмовні маркери демонструють найбільшу лексичну різноманітність, що пов'язано безпосередньо із жанровою специфікою роману. Окрім того, що розмовні маркери встановлюють зв'язки між репліками та сигналізують про ті чи інші прагматичні зв'язки між ними, їхня роль полягає також у спрямуванні читача до інтерпретації, якої прагне автор.

Другою за чисельністю групою становлять **маркери структуризації інформації** – 26 випадків, 14 з них входять до підгрупи коментаторів (*pues*) та 12 одиниць підгрупи ординаторів (*despues*). Їх функція – полегшити структуризацію інформації. Водночас, маркер *pues* у більшості випадків, особливо у діалогах, набуває прагматичного та метадискурсивного характеру, виконуючи функції організації комунікації: вводить новий коментар, підсилює аргументацію, привертає увагу співрозмовника або маркує паузу в процесі формування думки [35, с. 564].

Значно менш відображеною групою є **аргументативні оператори**, представлені 5 випадками: 4 одиниці з яких належать до підгрупи уточнювальних (*por lo menos (3)*, *por ejemplo (1)*), а 1 до підгрупи підсилювальних аргументативних операторів (*en realidad*). Функція аргументативних операторів – конкретизувати, або ж посилити аргументативну вагу висловлення, подаючи його як більш переконливий аргумент порівняно з іншими, експліцитними чи імпліцитними.

Реформулятори представлені лише однією одиницею (*en fin*), що входить до підгрупи підсумкових реформуляторів. Реформулятори позначають елемент дискурсу, що вводиться, як нове формулювання попереднього елемента [30, с. 21].

Отже, розподіл ДМ у досліджуваному тексті демонструє чітку перевагу конекторів та розмовних маркерів – по 34 випадки на кожну групу. Серед конекторів домінує *pero* – 25 випадків. Хоча група розмовних маркерів є

рівнозначною за кількістю, вона вирізняється найбільшою лексичною різноманітністю. Друге місце за частотністю вживання займають маркери структуризації інформації – 26 випадків. Значно менш представленими є аргументативні оператори – 5 випадків та реформулятори – всього 1 випадок. На нашу думку, велика кількість конекторів, маркерів структуризації інформації, та розмовних маркерів пояснюється жанровою та стилістичною специфікою роману. Об'єктивістська манера Каміло Хосе Сели передбачає зіставлення ситуації та персонажів без прямого втручання автора, що зумовлює потребу у маркерах, які організовують дискурс і встановлюють логічні зв'язки між його частинами. В свою чергу, висока частотність розмовних маркерів відображає діалогічну природу роману, в якому головним засобом характеристики героїв читачем є саме їхнє мовлення.

Висновки до розділу I

Проблема відтворення ДМ у перекладі є складною та багатоаспектною. Труднощі їх перекладу насамперед зумовлені їх поліфункціональністю та залежністю їхнього значення від контексту, а також відсутністю повної міжмовної еквівалентності між маркерами мови оригіналу та перекладу. До того ж, окремою особливістю ДМ є їх прагматичність, яка передбачає не лише вираження логічних зв'язків, а й ставлення мовця та емоційно-експресивні відтінки.

У перекладацькій практиці ДМ можуть відтворюватися як через формальну еквівалентність із використанням прямого словникового або варіантного відповідника, так і через динамічну еквівалентність із застосуванням таких трансформацій як: функціональний відповідник, компенсація, додавання, вилучення, смисловий розвиток чи описово-експлікативний переклад.

Розгляд підходів Д. Шифрін, Б. Фрезера, С. Левінсона, Е. Траугот, Л.М. Волкової, а також Мартіна Соррокіно та Портолеса дозволив виділити спільні риси ДМ попри відсутність єдиного загальноприйнятого визначення. Дискурсивні маркери – це мовні одиниці, що не належать до граматичної структури речення і не додають нової предметної інформації, але відіграють важливу роль в організації дискурсу та керуванні його інтерпретацією. Обрана для аналізу класифікація ДМ, запропонована Мартіном Соррокіно та Портолесом, хоча і є досить розлогою, дозволяє детально аналізувати і класифікувати маркери, врахувати багато чинників і виявити застосовані трансформації.

Аналіз вибірки зі ста ДМ із роману “Вулик” засвідчив, що конектори є найчисленнішою групою – 32 випадки, представлені маркерами *sin embargo*, *entonces*, *así* та *pero*, останній з яких значно переважає інші приклади. Друге за частотністю місце посідають маркери структуризації інформації – 31 приклад, представлені *pues* та *despues*. Рівнозначною за кількістю є група розмовних

маркерів – також 31 приклад, яка вирізняється найбільшою лексичною різноманітністю. Значно менш представленими є аргументативні оператори – 5 прикладів, та реформулятори – 1 приклад. Отримані результати безпосередньо пов'язані з жанровою та стилістичною специфікою роману, адже об'єктивістська манера роману передбачає зіставлення персонажів і ситуацій без прямого авторського втручання, що зумовлює потребу в маркерах, які встановлюють логічні зв'язки між частинами дискурсу та організовують його, та розмовних маркерах, присутніх у діалогах, які допомагають читачеві характеризувати образи героїв через їхнє мовлення.

РОЗДІЛ II. ВІДТВОРЕННЯ ДИСКУРСИВНИХ МАРКЕРІВ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ “ВУЛИК” КАМІЛО ХОСЕ СЕЛИ

Задля забезпечення структурної послідовності у межах кожного підрозділу групи ДМ розглядаються в єдиній послідовності: конектори, маркери структуризації інформації, розмовні маркери, аргументативні оператори та реформулятори. Такий порядок зберігається незалежно від того, наскільки часто застосовується та чи інша перекладацька трансформація до кожної групи. Детальні кількісні дані щодо частотності відтворення маркерів кожної групи тим чи іншим способом наведено в Додатку 2.

2.1 Формальна еквівалентність

Формальна еквівалентність зорієнтована на текст оригіналу та передбачає збереження в тексті перекладу формальних ознак оригіналу: відтворення граматичних форм, пунктуації, абзаців, тощо. Цей підхід вимагає використання максимально точного словникового або варіантного відповідника, тобто такої одиниці яка найбільш повно відповідає формі та значення одиниці оригіналу. Це дозволяє максимально зберегти структуру висловлення та дискурсивну організацію тексту, забезпечити чіткість та наблизити до оригіналу, тому такий підхід часто використовується в академічній та дипломатичній сфері [21, с. 39; 20, с. 9]. Однак, надмірна орієнтація на форму оригіналу може спотворювати стилістичні та граматичні особливості мови перекладу, ускладнюючи сприйняття тексту читачем. Зважаючи на поліфункціональність ДМ та відсутність повної міжмовної відповідності використання формальної еквівалентності для перекладу ДМ не завжди є ефективною.

Тим не менш, така стратегія перекладу виявилась найбільш частою у матеріалі вибірки: зі 100 проаналізованих випадків формальна еквівалентність використовується 48 разів, що складає майже половину всіх зафіксованих перекладацьких рішень.

Група ДМ, яка у вибірці найчастіше піддається перекладу прямим відповідником – це конектори, адже зі 34 маркерів цієї групи наявних у проаналізованому матеріалі 23 випадки перекладаються із застосуванням підходу формальної еквівалентності, що складає 67.65% всіх конекторів. Така висока частотність пояснюється тим, що конектори, як правило, мають конкретніше семантику порівняно із іншими групами ДМ. Серед маркерів цієї групи маркери *pero* (20), *ademas* (2), та *sin embargo* (1) були перекладені таким способом. Наприклад:

«A mí no me parece que la haya corrido demasiado, pero la verdad es que (el caso es que sus ademanes son los de un hombre a quien nunca faltaron cinco duros en la cartera» [40, с. 9].

«Я не вважаю його аж таким бувальцем, але поводить ся він так, начеб повсякчас має в гаманці п'ять дуро» [39, с. 15].

Варто зазначити, що в оригіналі *pero* супроводжується емпатичною конструкцією *la verdad es que*, що посилює виразність маркера і надає йому додаткового дискурсивного забарвлення. У перекладі ж ця конструкція вилучається, і *pero* відтворюється своїм прямим відповідником *але* без додаткового підсилення.

Таким чином, можна зробити висновок, що група, яка переважно перекладається із застосуванням формальної еквівалентності – конектори, що підтверджує спостереження дослідників про те, що маркери із більш конкретною семантикою частіше перекладаються прямими відповідниками.

Із 26 маркерів структуризації інформації 10 перекладаються із застосуванням формальної еквівалентності, що складає 38.46% всіх маркерів цієї групи. Нижча частотність порівняно з конекторами пояснюється тим, що маркери структуризації інформації нерідко виконують складніші дискурсивні функції, пов'язані з організацією тексту, і тому їхнє відтворення прямим відповідником не завжди забезпечує збереження прагматичного ефекту. У межах цієї групи прямим відповідником перекладаються маркери *después* (9) і *pués* (1). Наприклад:

«El limpia, que es un grullo, que es igual que un grullo raquítico y entumecido, estuvo ahorrando durante un montón de años para después prestárselo todo a don Leonardo» [40, с. 9].

«Чистильник – неотесаний селюк, хирлявий тупий селюк – багато років відкладав гроші, щоб потім позичити їх усі Донові Леонардо [39, с. 15].

Розмовні маркери – група, що найрідше перекладається за підходом формальної еквівалентності, а саме 12 разів з 34 загальних випадків, що складає 35.29%. Це закономірно, адже розмовні маркери є найбільш прагматичн онавантаженими та культурно маркованими: їхнє значення значною мірою залежить від ситуації спілкування, соціального статусу мовця та емоційного забарвлення репліки, що ускладнює підбір словникового відповідника. Такі маркери, як *me entiende* (2), *bueno* (1), *si* (1), *cierto* (1), *amigo* (1), *hombre* (1), *claro que* (1), *bien* (1), *sin duda* (1), *oye* (1) *ma por lo visto* (1) у проаналізованому матеріалі перекладаються своїм прямим відповідником. Наприклад:

«– Y lo que le digo, ya lo sabe. Para golfos ya tengo bastante con mi cuñado. ¡Menudo pendón! Usted está todavía muy verdecito, ¿me entiende?, muy verdecito» [40, с. 12].

*«– Скільки разів повторювати?! З мене досить мого шуряка-ледацюги! Бридкий розпусник! Ви ще надто нетямкий, **розумієте?** Надто нетямкий!» [39 с. 21].*

Група аргументативних операторів, 3 рази з 5 представлених випадків перекладаються прямим словниковим відповідником, що складає 60% всіх маркерів цієї групи. Однак, необхідно зважати на те, що загальна кількість виявлених у проаналізованому матеріалі маркерів невисока, тому таке відсоткове відношення не є повністю репрезентативним. Всі три випадки формальної еквівалентності представлені маркером *por lo menos*, який послідовно відтворюється українським відповідником *принаймні*.

Наприклад:

*«Doña Isabel sabe que ella es de otra clase, de otra manera de ser distinta, **por lo menos**» [40 с. 11].*

*«Донья Ісабель розуміє, що належить до іншого кола людей, ніж ці, **принаймні** чимось від них різниться» [39 с. 18].*

Таким чином, у досліджуваному матеріалі формальна еквівалентність виявилась найпоширенішою стратегією перекладу ДМ – 48 випадок зі 100 проаналізованих. Група ДМ, що демонструє найбільш часте застосування цієї стратегії це конектори (67.65%), дещо рідше – аргументативні оператори (60%), тоді як маркери структуризації інформації та розмовні маркери перекладаються прямим відповідником рідше – 38.46% та 35.29% відповідно. Така закономірність підтверджує залежність вибору стратегії перекладу від конкретності семантики ДМ: чим конкретнішим і очевиднішим є значення маркера, тим частіше перекладач вдається до прямого відповідника, і навпаки – маркери з широкою або контекстуально зумовленою семантикою потребують застосування трансформацій, як от група розмовних маркерів.

2.2 Динамічна еквівалентність

Динамічна еквівалентність, на противагу формальній, зорієнтована на читача та передбачає використання різноманітних перекладацьких трансформацій для збереження того ж самого прагматичного ефекту, який на читача справляє текст оригінал. Таким чином, перекладач не прагне відтворити форму оригіналу, а натомість обирає засоби, які найточніше передають комунікативний намір мовця в контексті цільової мови. Такий підхід є особливо виправданим у випадку ДМ, адже їхня прагматична функція важливіша за формальну відповідність, а пряме відтворення форми може зробити переклад неприродним або призвести до прагматичних втрат. Серед перекладацьких трансформацій застосованих до ДМ у досліджуваному матеріалі, було виокремлено функціональний відповідник, вилучення, смисловий розвиток та цілісне перетворення.

2.2.1 Функціональний відповідник

Переклад функціональним відповідником передбачає вибір у мові перекладу відповідника, що максимально подібний за функцією, а не за формою. Техніка функціонального відповідника застосовується тоді, коли пряма лексична відповідність не відтворює потрібного прагматичного ефекту. За визначенням Арсової-Николик, “функціональний відповідник – це прийом у межах стратегій наближеного перекладу, що використовується в межах стратегій наближеного перекладу, що використовується для відтворення схожих емоцій та асоціацій, як і в оригінальному тексті”[19, с. 111].

Зі 100 випадків переклад формальною еквівалентністю застосовується 24 рази, що робить цю техніку перекладу другою за частотністю у вибірці після формальної еквівалентності.

Конектори перекладаються трансформацією функціонального відповідника у 6 випадках із загальних 34 у проаналізованому матеріалі, що складає 17.65%. А саме, маркери *pero* (3), *entonces* (1), *sin embargo* (1). Наприклад:

«*Hay días, **sin embargo**, en que tiene peor suerte y don Leonardo lo trata a patadas*» [40, с. 18].

«***Vtīm***, трапляються нещасливі дні, коли дон Леонардо ним нехтує» [39, с. 33].

Маркер *sin embargo* виконує функцію протиставного конектора і має усталені українські відповідники *проте* і *однак*. Тим не менш, перекладач обирає одиницю *vtīm*, яка виконує ту саму функцію протиставлення, однак вирізняється дещо м'якшим стилістичним забарвленням.

Щодо маркерів структуризації інформації, одиниці цієї групи перекладаються функціональним відповідником 3 рази із 26 випадків, що складає 11.54%. Цей спосіб перекладу представлений маркерами *pues* (2) та *después* (1). Наприклад:

«*Digo todo esto porque, a lo mejor, **después** vuelve a salir*» [40, с. 16].

«*Кажу це одразу, бо він, мабуть, **невдовзі** піде*» [39, с. 29].

Перекладач обирає функціональний відповідник *невдовзі*, замість словникового відповідника *потім* або *після*. Це допомагає точніше передати відтінок певної невизначеності щодо часу, який присутній у оригіналі.

Показовою є категорія розмовних маркерів, де функціональний відповідник використано для перекладу 14 із 34 одиниць, що складає 41.18 % відсотки. Така закономірність є цілком очікуваною, адже розмовні маркери є найбільш прагматично та культурно маркованими одиницями, значення яких визначається контекстом, соціальними відносинами між учасниками комунікації та емоційним забарвленням репліки. Це найвищий показник порівняно з іншими прийомами перекладу застосованих до розмовних маркерів. *Hija* (2), *claro* (2), *bueno* (1), *¡bah!* (1), *sí* (1), *me entiendes* (1), *ya sabe* (1), *¡psche!* (1), *verdaderamente* (1), *lo ves* (1), *por lo visto* (1) – розмовні маркери, що зазнали цього виду перекладу. Розглянемо переклад функціональним відповідником на прикладі маркера фокусу *me entiendes*:

«*¡Anda, espabila y tengamos la fiesta en paz, que si fueras más hombre ya te había puesto de patas en la calle! ¿Me entiendes?*» [40, с. 13].

«*Якби ти не був таким вайлом, я б тебе давно вигнала втришки! Второнав?*» [39, с. 22].

Дієслівні форми другої особи як маркери фокусу, крім виконання функції акцентування уваги співрозмовника, також служать для позначення стосунків між учасниками комунікації. Вони не вказують на процес фізичного чи інтелектуального сприйняття, оскільки є сигналами певного ставлення мовця до слухача під час розмови. Х. Ортега Оліварес кваліфікує такі одиниці, як апеляційно-виправдовувальні додатки: за їх допомогою мовець демонструє, що співрозмовник не володіє повідомлюваною інформацією, водночас привертаючи його увагу та певною мірою виправдовуюсь перед ним [28, с. 284].

Таким чином, перекладач обирає не прямий стилістично нейтральний відповідник *розумієш*, а маркований *второнав*, зберігаючи емоційну забарвленість оригіналу та передаючи зневажливо-зверхній тон, характерний цій репліці.

Маркери групи аргументативних операторів перекладаються технікою функціонального відповідника у 2 випадках із 5 зафіксованих, що становить 40%. Зауважимо що, в романі їх було виявлено дуже мало, зважаючи на малий загальний обсяг вибірки даної категорії – ця цифра не є статистично репрезентативною. Показовим прикладом застосування техніки функціонального відповідника слугує переклад маркера *por ejemplo*:

«*A don Leonardo, lo que más le gusta decir son dos cosas: palabritas del francés, como, **por ejemplo**, "madame" y "rué" y "cravate", y también "nosotros los Meléndez"*» [40, с. 9].

«*Донові Леонардо найбільше подобається докидати французькі слівця, **як ото** madame, rue, cravate, а ще докидати “ми, Мелендеси”*» [39, с. 15].

Хоча прямим українським відповідником для маркера *por ejemplo* є сполучення *наприклад* або *як приклад*, перекладач обирає одиницю *як ото* яка хоч і не є найочевиднішим відповідником, виконує ту саму дискурсивну функцію введення ілюстративного прикладу. Розмовний регістр обраної одиниці перекладу природньо відтворює прагматичний та стилістичний характер оригіналу, зберігаючи розмовну тональність висловлювання.

Таким чином, техніка функціонального відповідника є продуктивним способом перекладу ДМ у межах досліджуваного матеріалу – було налічено 24 випадки використання цієї трансформації. Найвищий показник використання функціонального відповідника зафіксовано у групи аргументативних операторів (40%), однак слід зважати на малий обсяг вибірки цієї конкретної групи. Більш показовим є показник в групі розмовних маркерів (38.24%), що є закономірним, адже саме ці одиниці є найбільш прагматично та культурно маркованими і найрідше мають точні словникові відповідники в мові перекладу. Дещо рідше функціональний відповідник використовується для конекторів (17.65%) та маркерів структуризації інформації. (11.54%).

2.2.2 Вилучення

Вилучення – перекладацька трансформація, що передбачає виправдане з точки зору норм перекладу усунення в тексті надлишкових або тавтологічних елементів, які за нормами мови перекладу є частиною імпліцитного смислу [3, с. 311].

Вибір трансформації вилучення може зумовлюватись різними чинниками: дотриманням редакційних норм, уникнення культурних табу, забезпечення плавності тексту шляхом усунення надлишкових елементів, або прагненням уникнути громіздких пояснень [8, с. 17-18]. Оскільки ДМ не впливають на пропорційний зміст висловлення, і в багатьох випадках їхня дискурсивна функція компенсується іншими засобами цільової мови вилучення часто одним ефективним способом перекладу.

У 100 проаналізованих випадках вилучення застосовується взагалом 15 разів.

Маркери групи конекторів перекладаються із застосуванням трансформації вилучення 3 рази із 34 випадків, що складає 8.8%. Конектори, що зазнали вилучення – *asi*, *pero*, та *despues*. Важливо зазначити, що маркер *despues* за класифікацією Мартіна Соррокіно та Портолеса відноситься до категорії маркерів структуризації інформації, адже зазвичай *despues* вказує на позицію елемента дискурсу в дискурсивній послідовності. Однак, у проаналізованому матеріалі було виявлено два випадки використання маркера *despues* як конектора, тобто маркера, який семантично і прагматично пов'язує два члени дискурсу. Один з них зазнав вилучення, розглянемо:

«*Tiene el genio algo fuerte, pero **después** no es mala*» [40, с. 15].

«*Вдача в неї важка, але вона не злостива*» [39, с. 28].

У цьому реченні маркер *después* виступає у ролі конектора, а саме – контраргументативного конектора, адже він тут не позначає часову послідовність, а вводить член дискурсу, що послаблює або обмежує висновок, який міг би впливати із попереднього твердження. Однак варто зазначити, що *después* бере на себе цю функцію у поєднанні з *pero*, підсилюючи контраст.

Перекладач, у даному випадку застосував вилучення, адже український сполучник *але* вже виконує цю контраргументативну функцію самостійно і не потребує додаткового маркера.

Маркери структуризації інформації зазнали вилучення 8 разів із 26 загальних випадків, що складає 30.77%. Цей спосіб перекладу представлений маркерами *pues* (7) та *después* (1). Наприклад:

«*Porque soy honrada y doy bien, que si no ya verías a donde se iban todos! ¡Pues menudos son!*» [40, с. 15]

«*А все тому, що я чесна, порції в мене великі, в іншому разі вони сюди не потикалися! Нікчеми!*» [39, с. 31]

У цьому прикладі маркер *pues* на початку окличного речення виконує функцію емоційного підсилювача та сигналізує про перехід до нової репліки. У перекладі він вилучається, адже окличний характер висловлення та контекст достатньо передають цю емоційну функцію.

Розмовні маркери перекладаються із застосуванням трансформації вилучення 3 рази з 34 загальних випадків, що складає 8.82%. А саме, вилучення зазнали *hombre* (1), *vamos* (1) та *oye* (1). Попри те, що розмовні маркери є найбільш прагматично навантаженою групою, їхнє вилучення в окремих випадках є виправданим, якщо їхня функція компенсується інтонаційними чи синтаксичними засобами цільової мови. Наприклад:

«*No, **hombre**, no explique, que no le vamos a pedir a usted nada*» [40, с. 11].

«*Можете не пояснювати, ми у вас однаково нічого не проситимемо*» [39, с. 19].

Маркер *hombre* у цьому контексті виконує функцію пом'якшення категоричності висловлення та підтримання неформального тону спілкування. У перекладі ж він вилучається без суттєвої втрати ефекту, оскільки ввічливе звертання *можете* та загальний нейтральний тон репліки частково компенсують цю функцію.

Маркери груп аргументативних операторів, що були виявлені у проаналізованому матеріалі не зазнали вилучення. Це може бути пов'язано із

конкретнішою семантикою маркерів цієї категорії, та, відповідно, більшою вірогідністю підбору прямого або наближеного відповідника у мові перекладу.

Таким чином, трансформація вилучення загалом застосовується у проаналізованому матеріалі 15 разів. Найбільше вилучення зазнали маркери групи структуризації інформації (30.77%), тоді як маркери групи конекторів та розмовні маркери піддаються вилучення однаково рідко (8.8%). Аргументативні оператори та реформулятори вилучення не зазнали.

2.2.3 Цілісне перетворення

Цілісне перетворення – це лексико-граматична трансформація, що передбачає повну заміну фрази у мові оригіналу задля досягнення динамічної еквівалентності тексту [1, с. 134]. Йдеться про вираження змісту висловлення засобами які не є ні словниковими, ні контекстуальними еквівалентами окремих слів. Така трансформація найчастіше використовується для перекладу сленгу, ідіоматичних або сталих виразів та лайки, тобто таких елементів, які найбільше потребують адаптації для досягнення еквівалентності у мові перекладу [7, с. 72]. У контексті перекладу ДМ цілісне перетворення є особливо виправданим тоді, коли маркер має широкий спектр прагматичних функцій, а його словникове значення не відображає реального комунікативного навантаження в конкретному контексті.

Зі 100 проаналізованих ДМ, трансформація цілісного перетворення застосовується 9 разів.

ДМ групи конекторів перекладаються таким способом 1 раз, з 34 випадків загалом (2.94%), а саме цілісного перетворення зазнає маркер *pero*. Наприклад:

«**Pero**, ¡ca!, no se atreven» [40, с. 16].

«**Ба ні!** Не наважуються» [39, с. 28].

Як можемо побачити, замість перекладу прямим відповідником *але*, перекладач повністю замінює вираз, зберігаючи при цьому прагматику висловлення. В оригінальному тексті контрагументативна функція маркера підкріплюється вигуком *¡ca!*, який посилює заперечення та надає

експресивного забарвлення. Перекладач відтворює цей ефект за допомогою розмовної конструкції *ба ні!*, яка в українській мові виконує подібну функцію.

Маркери групи структуризації інформації перекладаються таким способом 4 рази із 26 зафіксованих випадків, що складає 15.38%. Всі 4 випадки представлені маркером *pues*. Наприклад:

«*¡Pues estaría bueno!*» [40, с. 12].

«*Оце так так!*» [39, с. 22].

Цілісне перетворення саме цього маркера – *pues*, може бути пояснене його природою. Вважається, що *pues* є одним із найскладніших дискурсивних маркерів, який має широкий спектр синтаксичних та прагматичних функцій – від причинного зв'язку до вираження здивування, іронії чи підсилення, – що зумовлює вибір трансформації цілісного перетворення для його перекладу [14, с. 13]. У наведеному прикладі *pues* виступає підсилювачем емоційного забарвлення окличного речення, і перекладач відтворює ей ефект за допомогою розмовної конструкції *оце так так!*, яка передає відтінок здивування або обурення.

Розмовні маркери зазнали цілісного перетворення 3 рази із 34 випадків, що складає 8.82% всіх розмовних маркерів. Маркери, що були перекладені таким способом – *hombre* (1), *vamos* (1) і *bueno* (1).

Vamos – буквально є першою особою множини дієслова *ir*, однак у процесі граматикалізації ця одиниця набула також статусу дискурсивного маркера, основна функція якого – залучення всіх співрозмовників у комунікативний контекст. У ролі ДМ *vamos* подібно до *pues*, демонструє широку гаму синтаксичних функцій і використовується у різних контекстах. Саме тому, при перекладі цієї одиниці, перекладач не може орієнтуватися на словникове значення цієї одиниці, а має враховувати його дискурсивну функцію в конкретному контексті. Наприклад:

«*Había ya elegido también el tipo de imprenta (un tipo sencillo, claro, clásico; un tipo que se leyese con sosiego; vamos, queremos decir un bodoní), y tenía ya redactada la justificación de la tirada*» [40, с. 12].

«А ще він устиг вибрати шрифт (простий, чіткий, класичний шрифт, зручний для читання. **Приміром**, «бодоні») і скласти обґрунтування накладу видання» [39, с. 21].

У досліджуваному прикладі *vamos* виконує метадискурсивну функцію перефразування, сигналізує що наступний сегмент є уточненням або конкретизацією сказаного [31, с. 3]. Конструкція *vamos, queremos decir* функціонує як пояснення до попереднього опису шрифту. У перекладі ця конструкція зазнає цілісного перетворення, і перекладач використовує одиницю “приміром”, що має функцію введення прикладу. Перекладач не лише замінює форму, а і дещо змінює прагматичну функцію: якщо в оригіналі *vamos* уточнює і залучає читача, то *приміром* лише нейтрально вводить приклад без цього відтінку.

Єдиний маркер групи реформуляторів у досліджуваному матеріалі – *en fin* – також зазнав цієї трансформації.

«**En fin**, como decía mi madre, que en paz descanse: ¡vivir para ver!» [40, с. 15].

«**Ну, та нічого**, як казала моя матінка, — царство їй небесне, — поживемо — побачимо!» [39, с. 28].

Перекладач відмовляється від українського словникового відповідника “зрештою”, на користь розмовної конструкції “Ну, та нічого”, яка зберігає загальний комунікативний намір про те, що тема була завершена, і водночас відповідає розмовному, емоційно забарвленому стилю мовлення.

Щодо маркерів групи аргументативних операторів, жоден з них не був перекладений із застосуванням трансформації цілісного перетворення, що є закономірним з огляду на конкретну семантику цієї групи, яка частіше допускає переклад прямим відповідником.

Таким чином, трансформація цілісного перетворення загалом була використана у проаналізованому матеріалі 9 разів. Групою яка найчастіше перекладалася таким способом виявилась група маркерів структуризації інформації – 15.38%. Другою за частотою перекладу таким способом є група

розмовних маркерів – 8.82%, за якою йде група конекторів – 2.94%. Також, єдиний представник групи реформуляторів *en fin*, зазнав перекладу із застосуванням цілісного перетворення.

2.2.4 Смысловий розвиток

Смысловий розвиток, також змістовий або логічний розвиток – це перекладацька трансформація, що полягає у заміні одного поняття іншим, на основі їхньої логічної близькості, тобто на заміні словникового відповідника певного слова або словосполучення контекстуальним [5, с. 126].

У 100 проаналізованих випадках трансформація смыслового розвитку застосовується загалом 4 рази.

Для перекладу маркерів групи конекторів смысловий розвиток застосовується 1 раз з 34 випадків (2.94%), а саме до другого з двох виявлених випадків вживання маркера *despues*, як конектора. Наприклад:

«*Eso dicen todos y **después**, para uno que vuelve, cien se largan, y si te he visto no me acuerdo*» [40, с. 17].

«*Всі так кажуть, **а насправді** прийде й заплатить один із сотні, а решта умиється, і шукай вітру в полі*» [39, с. 32].

У цьому реченні *despues* функціонує як послідовний конектор – вводить частину дискурсу яка є наслідком попереднього висловлення. Перекладач замінює його на “а насправді”, що виражає протиставлення і контраст, що є логічним розвитком значення оригінального маркера.

Маркери групи структуризації інформації були перекладені з використанням трансформації смыслового розвитку 1 раз із 26 загальних випадків, що складає 3.85%. Маркер що зазнав такої трансформації – *despues*.

«*Fuma tabaco de noventa, cuando está a solas, y bebe ojén, buenas copas de ojén, desde que se levanta hasta que se acuesta. **Después** tose y sonríe*» [40, с. 9].

«*На самоті вона курить дорогі сигарети і н'є ганусівку – чарками, одну по одній, зранку до вечора. **Вихиливши чарку**, кашляє і посміхається*» [39, с. 14].

Маркер структуризації інформації *despues*, вже у класичній своїй функції позначення часової послідовності, має український відповідник *потім* або *після*, однак перекладач обирає дієприслівниковий зворот “*вихиливши чарку*”, який логічно пов’язаний з оригінальним маркером, також передає послідовність дій у часі, але не є словниковим відповідником оригінального маркера.

І в групі розмовних маркерів смисловий розвиток застосовується 2 рази з 34, що складає 5.88%. Маркери у перекладі яких була застосована ця трансформація – *seguramente* (1) та *!ay! (1)*. Наприклад:

«*Por coba se puede llegar hasta el asesinato; **seguramente** que ha habido más de un crimen que se haya hecho por quedar bien, por dar coba a alguien*» [40, с. 12].

«*Підлабузництво може довести до вбивства; **понад усякий сумнів**, не один злочин було скоєно лише задля того, щоб перед кимось не осоромитися, щоб комусь догодити*» [39, с. 20].

Для перекладу маркера *seguramente* перекладач обирає *понад усякий сумнів* – одиницю, яка є логічним розвитком значення оригінального маркера, проте передає значно вищий ступінь впевненості.

Маркери груп аргументативних операторів, що були виявлені у досліджуваному матеріалі, не були піддані трансформації смислового розвитку.

Отже, переклад із застосуванням трансформації смислового розвитку виявився найменш частим у матеріалі, що було проаналізовано. Найбільшу частоту перекладу таким способом демонструє група розмовних маркерів – 5.88%. Рідше смисловий розвиток застосовується для перекладу маркерів структуризації інформації – 3.85%, та найменше таким способом перекладаються конектори – 2.94%. Маркери груп аргументативних операторів та реформуляторів не зазнали перекладу трансформацією смислового розвитку.

Висновки до розділу II

Аналіз перекладацьких трансформацій відтворення ДМ застосованих в українському перекладі романо Каміло Хосе Сели “Булик” засвідчив, що перекладач застосовує як підхід формальної еквівалентності, так і динамічної, однак із різною частотою.

Підхід формальної еквівалентності виявився домінантним – 48 випадків зі 100, Найвищий показник застосування перекладу прямим словниковим відповідником зафіксовано у групі конекторів (67.65%) та аргументативних операторів (60%), тоді як розмовні маркери та маркери структуризації інформації перекладаються таким чином рідше – 35.39% та 38.46% відповідно. Такий розподіл підтверджує залежність вибору стратегії від семантичної конкретності маркера.

Серед трансформацій підходу динамічної еквівалентності найпродуктивнішою виявився переклад функціональним відповідником – 24 випадки, що є закономірним, з огляду на поліфункціональність, прагматичну природу та культурну маркованість ДМ. Найвищий показник застосування цієї трансформації зафіксовано у групі розмовних маркерів (41.18%) та аргументативних операторів (40%), дещо рідше – у групі конекторів (17.65%) та маркерів структуризації інформації (11.54%).

Трансформація вилучення застосовується 15 разів. Найчастіше їй піддаються маркери структуризації інформації (30.77%), тоді як конектори та розмовні маркери зазнають вилучення однаково рідко – по 8.8%. Аргументативні оператори виявлені у досліджуваному матеріалі не вилучалися.

Цілісне перетворення було зафіксовано 9 разів. Ця трансформація виявилась найхарактернішою для групи маркерів структуризації інформації (15.38%), другою за частотою є група розмовних маркерів (8.82%), за якою йдуть конектори (2.94%). Єдиний виявлений у досліджуваному матеріалі представник групи реформуляторів також зазнав цієї трансформації.

Смисловий розвиток виявився найменш частою трансформацією – 4 випадки. Найвищий показник було зафіксовано у групі розмовних маркерів

(5.88%), дещо рідше ця трансформація застосовується до маркерів структуризації інформації (3.86%) та конекторів (2.94%).

Отже, дискурсивні маркери в іспансько-українському художньому перекладі загалом тяжіють до відтворення прямим відповідником, що свідчить про наявність достатньої кількості еквівалентів в українській мові із чіткою семантикою – а саме конекторів та аргументативних операторів.

З іншого боку, розмовні маркери, що є найбільш культурно та прагматично маркованими, демонструють найбільшу варіативність перекладацьких рішень. Це підтверджує, що саме ця група ДМ становить найбільшу перекладацьку складність і найменше піддається уніфікованому підходу до перекладу.

Випадки вилучення та цілісного перетворення свідчать про існування міжмовної асиметрії між ДМ в іспанській та українській мовах.

Можна зробити висновок, що підхід до перекладу ДМ зумовлюється як груповою належністю маркера та його семантичною конкретністю, так і його індивідуальними прагматичними характеристиками в конкретному контексті. Поліфункціональна природа ДМ унеможлиблює уніфікований підхід до їх перекладу, що підтверджується тим, що один і той самий маркер у різних контекстах може отримувати різні перекладацькі рішення.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У ході дослідження дискурсивних маркерів у романі Каміло Хосе Сели “Вулик” та його перекладі українською було досягнуто наступних висновків:

Дискурсивні маркери як мовні одиниці, що не належать до граматичної структури речення і не додають нової предметної інформації, однак відіграють ключову роль в організації дискурсу та керуванні його інтерпретацією.

У романі “Вулик” дискурсивні маркери структурують діалогічне мовлення, відображають процес формування думки персонажів та слугують засобом інтерпретації їхніх комунікативних намірів.

Для класифікації виявлених маркерів було обрано систему Мартін Сорракіно та Портолеса як найбільш детальну, що дозволяє враховувати як семантичні, так і прагматичні характеристики одиниць.

У романі було виявлено наступні групи: конектори (34) , розмовні маркери (34) , маркери структуризації інформації (26), аргументативні оператори (5) та реформулятори (1), відібрані методом суцільної вибірки. Група розмовних маркерів виявилась найрізноманітнішою на лексичному рівні, що пояснюється великою кількістю діалогів.

Для перекладу дискурсивних маркерів перекладач використовує як підхід формальної так і динамічної еквівалентності. Найбільш частим способом відтворення дискурсивних маркерів українською виявився переклад словниковим відповідником, що є закономірним з огляду на переважання конекторів із чіткішою семантикою у вибірці.

У межах підходу динамічної еквівалентності було виявлено чотири трансформації: функціональний відповідник, вилучення, цілісне перетворення та смисловий розвиток.

Підхід до перекладу ДМ зумовлюється одночасно кількома чинниками: груповою належністю маркера, конкретністю його семантики та індивідуальною функцією в конкретному контексті. Зокрема, маркери з чіткою семантикою, такі як конектори, тяжіють до формальної еквівалентності, в той час як прагматично та культурні марковані одиниці, частіше потребують

застосування перекладацьких трансформацій. До того ж, один і той самий маркер може перекладатися різним способом в залежності від контексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Наукові та навчально-методичні праці

1. Білоус Н. П., Дячук Л. С., Довженко І. В. Лексичні трансформації при перекладі англійських медіатекстів українською мовою. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2023. Т. 1, № 59. С. 172-175 DOI: 10.32841/2409-1154.2023.59.1.392.
2. Борисова О. В. Відтворення дискурсивних маркерів в українському перекладі роману Дж. Мартіна «Гра престолів». *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2019. Т. 30 (69), № 2, ч. 2. С. 18–21.
3. Карабан В. І. Переклад наукової і технічної літератури: граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.
4. Кондратенко Н. В. Синтаксис українського модерністського і постмодерністського художнього дискурсу : монографія. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. 320 с.
5. Корнєлаєва Ю. Перекладацькі трансформації під час відтворення концептуальних метафор медіадискурсу. *Львівський філологічний часопис*. 2022. № 9. С. 123–128.
6. Мегела К. Методика аналізу відтворення дискурсивних маркерів у художньому перекладі. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Іноземна філологія*. 2015. Т. 1, № 54, С. 17–19.
7. Руда А. В. Лексико-граматичні трансформації під час перекладу розмовної лексики англomовного кінодискурсу. *Львівський філологічний часопис*. 2020. № 7. С. 77–81. DOI: 10.32447/2663-340X-2020-7.13.
8. Abdullatief M. Omission as a Problem and a Solution in Literary Translation: A Study of Hemingway's *Hills Like White Elephants* and Joyce's *The Sisters* and Their Arabic Translations. *Journal of Languages and Translation*. 2020. Vol. 7, № 1. P. 16-41 DOI: 10.21608/JLTMIN.2020.143453.

9. Aja Sánchez J. L. La traducción de los marcadores discursivos y su función pragmática. *Círculo de Lingüística Aplicada a la Comunicación*. 2026. Vol. 105. P. 273–292. DOI: 10.5209/clac.92878.
10. Arquer I. Personajes y estructura narrativa en «La Colmena». *Archivum: Revista de la Facultad de Filosofía y Letras*. 1977–1978. Vol. 27–28. P. 101–120.
11. Bertrand de Muñoz M. «La colmena» de Camilo José Cela: ¿novela behaviorista? ¿objetivista? *Actas del Séptimo Congreso de la Asociación Internacional de Hispanistas*. Roma : Bulzoni, 1982. P. 223–230.
12. Castellet J. M. La hora del lector. Barcelona : Península, 2001. 242 p.
13. Crible L., Abuczki Á., Burksaitienė N. [et al.]. Functions and translations of discourse markers in TED Talks: A parallel corpus study of underspecification in five languages. *Journal of Pragmatics*. 2019. Vol. 142. P. 139–155.
14. Dickerson S. L. Second Language Discourse Markers and Study Abroad: The Case of Pues and Bueno in Peninsular Spanish. PhD thesis. Purdue University, 2020. DOI: 10.25394/PGS.12268886.v1.
15. Ding L. Analysis of Pragmatic Failure and Strategies in Cross-cultural Communication. *International Journal of Linguistics, Literature and Translation*. 2022. Vol. 5, № 5. P. 72–77. DOI: 10.32996/ijllt.2022.5.5.9.
16. Ervas F. On Semantic and Pragmatic Equivalence in Translation. *Translating the DCFR and Drafting the CESL: A Pragmatic Perspective* / ed. B. Pasa, L. Morra. Berlin : De Gruyter, 2014. P. 87–102. DOI: 10.1515/9783866536067.87.
17. Fraser B. Pragmatic Markers. *Pragmatics*. 1996. Vol. 6, No. 2. P. 167–190. DOI: 10.1075/prag.6.2.03fra.
18. Furkó P. Perspectives on the Translation of Discourse Markers. *Acta Universitatis Sapientiae, Philologica*. 2015. Vol. 6. P. 181–196 DOI: 10.1515/ausp-2015-0013.
19. Gjurchevska Atanasovska K. Functional Equivalent as a Translation Procedure Used for Translation of Expressive Lexis. *Horizons International Scientific*

- Journal*. 2017. Vol. A, 21. P. 107–121. DOI: 10.20544/HORIZONS.A.21.2.17.P09.
20. Hamroyeva Sh. Overview of the Problems of Equivalence in Translating Texts. Periodica. *Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities*. 2024. Vol. 29. P. 7–14.
 21. Ibrahim M. A. E. The Problems of Equivalence in Translation. *International Journal of Advanced Research in Education & Technology*. 2019. Vol. 6, № 2. P. 36–41.
 22. Konan, K. S. Historia y realidad social del franquismo en La colmena de Camilo José Cela. Procesos Históricos. *Revista de Historia*. 2021. № 40. P. 52–63.
 23. Levinson S. C. Pragmatics. Cambridge : Cambridge University Press, 1983. 225 p.
 24. Ma Y. L. Exploration of Cross-Cultural Pragmatic Failures in English Interpretation and Their Solutions. *Sino-US English Teaching*. 2023. Vol. 20, №. 5. P. 165–170. DOI: 10.17265/1539-8072/2023.05.001.
 25. Martín Zorraquino M. A., Portolés Lázaro J. Los marcadores del discurso. Gramática descriptiva de la lengua española / dirs. I. Bosque, V. Demonte. Madrid : Espasa-Calpe, 1999. Vol. 3, cap. 63. P. 4051–4213.
 26. Méndez García de Paredes E. La oralidad coloquial de La Colmena. *Oralia*. 2021. Vol. 22, № 2. P. 347–390. DOI: 10.25115/oralia.v22i2.6659.
 27. Nida E. Principles of Correspondence. *The Translation Studies Reader* / ed. L. Venuti. London : Routledge, 2000. P. 126–140.
 28. Ortega Olivares J. Aproximación al mecanismo de la conversación: apéndices «justificativos». *Verba*. 1986. № 13. P. 269–289.
 29. Portolés Lázaro J. La distinción entre los conectores y otros marcadores del discurso en español. *Verba*. 1993. № 20. P. 141–170.
 30. Rossari C. Les opérations de reformulation: analyse du processus et des marques dans une perspective contrastive français-italien. Paris : Ophrys, 1994. 225 p.

31. Ruiz-González N. Movement Verbs as Discourse Markers in Spanish: The Case of Vamos in Granada. *Languages*. 2021. Vol. 6. №4 P. 156. DOI: 10.3390/languages6040156.
32. Salameh Jiménez Sh. Marcadores discursivos: apréndelos y tradúcelos. *Foro de Profesores de ELE*. 2018. № 14. P. 315–326. DOI: 10.7203/foroele.14.13358.
33. Schiffrin D. Discourse Markers: Language, Meaning and Context. *The Handbook of Discourse Analysis* / eds. D. Schiffrin, D. Tannen, H. E. Hamilton. Malden : Blackwell, 2003. P. 54–76.
34. Traugott E. C. The Role of the Development of Discourse Markers in a Theory of Grammaticalization. Paper presented at ICHL XII, Manchester, 1995.
35. Uribe Mallarino M. del R. Conectores y contrastividad: el caso de «pues». *Linguistica contrastiva tra italiano e lingue iberiche* / ed. M. Bini, M. V. Calvi, J. Cancellieri. Madrid : Instituto Cervantes–AISPI, 2005.
36. Volkova L. M. Functional Classification of Discourse Markers. *Наукові записки. Серія «Філологічна»*. Київський нац. лінгвіст. ун-т. Київ, 2010. Вип. 13. С. 100–103.

Довідкові джерела

37. Helmreich S. Pragmatics and Translation. *Routledge Encyclopedia of Translation Studies* / ed. M. Baker. London : Routledge, 1998. P. 1–5.

Електронні ресурси

38. Platas Tasende A. M. Más libros, más libres. Camilo José Cela. Comentario de texto 1: La Colmena. Capítulo primero. Instituto Rosalía de Castro, Santiago de Compostela, 2020. URL: [\[https://www.fundacionbarrie.org/flash/maslibrosmaslibres/Cela/pdf/ComentariotextoCJC.pdf\]](https://www.fundacionbarrie.org/flash/maslibrosmaslibres/Cela/pdf/ComentariotextoCJC.pdf) (дата звернення: 10.06.2026).

Ілюстративний матеріал

- 39.Села К. Х. Вулик : роман / пер. з ісп. С. Борщевського ; передм. О. Пронкевича. Київ : КМ Publishing, 2011. 256 с.
- 40.Cela C. J. La colmena. Madrid : Editorial Castalia, 1951. 252 p.

RESUMEN

El trabajo de fin de grado se centra en el estudio de las técnicas de reproducción de los marcadores discursivos en la traducción al ucraniano de la novela de Camilo José Cela «La colmena». Los marcadores discursivos son un elemento importante del discurso, ya que garantizan la cohesión del mismo, reflejan las intenciones comunicativas del hablante y organizan el desarrollo de la comunicación. A pesar del gran interés que suscitan los temas del discurso y la pragmática en la lingüística contemporánea, la cuestión de la reproducción de los marcadores discursivos en la traducción no impide que siga siendo insuficientemente estudiada, especialmente en el contexto de la traducción literaria del español al ucraniano. Las dificultades de su traducción se deben a la polifuncionalidad de los marcadores discursivos, a la dependencia de su significado del contexto, y la ausencia de una equivalencia interlingüística completa entre los marcadores de la lengua original y los de la lengua meta.

El objeto de estudio son los marcadores discursivos presentes en la novela de Camilo José Cela «La colmena» y sus equivalentes en la traducción ucraniana. El tema de la investigación son las formas de reproducción de los marcadores discursivos en la traducción al ucraniano de la novela.

El objetivo del estudio consiste en identificar y analizar los enfoques y técnicas de traducción de los marcadores discursivos en la traducción al ucraniano de la novela «La colmena». Para alcanzar el objetivo fijado, se formularon las siguientes tareas: examinar los enfoques teóricos para la definición y clasificación de los marcadores discursivos; caracterizar el funcionamiento de los marcadores discursivos en la novela «La colmena»; analizar los enfoques de reproducción de los marcadores discursivos en la traducción al ucraniano de la novela.

El material empírico de la investigación comprende 100 marcadores discursivos, seleccionados mediante el método de vaciado exhaustivo de la novela de Camilo José Cela «La colmena» (1951) y su traducción al ucraniano, realizada por S. Borschevsky (2011).

En el trabajo se aplica un conjunto de métodos: el método descriptivo, para caracterizar los marcadores discursivos y sus traducciones; el comparativo, para contrastar el texto original con la traducción; el inductivo, para generalizar las observaciones y formular conclusiones; y el análisis cuantitativo para determinar la frecuencia de aplicación de las diferentes técnicas de traducción.

El trabajo consta de una introducción, dos capítulos con conclusiones respectivas y unas conclusiones generales. El primer capítulo está dedicado a los fundamentos teóricos de la investigación: la definición clasificación de los marcadores discursivos, a la problemática de su reproducción en la traducción, así como al funcionamiento de los marcadores discursivos en la novela «La colmena». En el primer capítulo se examinan los enfoques teóricos para la identificación y clasificación de los marcadores discursivos. Se ha constatado que no existe una definición universalmente aceptada de este concepto, debido a la heterogeneidad gramatical de los marcadores discursivos, su carácter opcional, la ausencia de una posición sintáctica fija y la amplitud de sus funciones. A partir de la síntesis de los enfoques existentes, los marcadores discursivos se definen como unidades lingüísticas que no pertenecen a la estructura gramatical de la oración y no aportan nueva información proposicional, aunque desempeñan un papel clave en la organización del discurso y en la orientación de su interpretación. Para el análisis posterior se ha elegido la clasificación de Martín Zorraquino y Portolés como la más detallada, ya que permite tener en cuenta las características semánticas y pragmáticas de los marcadores.

La novela «La colmena», de Camilo José Cela, es una obra destacada de la literatura española del siglo XX, caracterizada por un estilo objetivista. En la novela, los marcadores discursivos desempeñan un papel especialmente importante: estructuran el discurso dialógico, le confieren naturalidad, reflejan el proceso de formación del pensamiento de los personajes y sirven como medio de interpretación de sus intenciones comunicativas. El análisis de la distribución de los marcadores discursivos en el texto estudiado muestra una prevalencia cuantitativa de los conectores y los marcadores coloquiales (34 casos) y de los marcadores de

estructuración de la información (26 casos), mientras que los operadores argumentativos (5 casos) y los reformuladores (1 caso) aparecen con mucha menor frecuencia. Esta distribución se explica por las particularidades genéricas y estilísticas de la novela: la escritura objetivista de Cela requiere marcadores que organizan el discurso y establezcan relaciones lógicas entre sus partes, mientras que la elevada frecuencia de los marcadores conversacionales refleja la naturaleza dialógica del texto.

El segundo capítulo contiene un análisis práctico de las técnicas de reproducción de los marcadores discursivos en la traducción al ucraniano en el marco de la equivalencia formal y dinámica.

En el segundo capítulo se analizan las técnicas de reproducción de los marcadores discursivos en la traducción ucraniana. Se estableció que el traductor recurre tanto al enfoque de equivalencia formal como a la de equivalencia dinámica. La equivalencia formal presupone la traducción mediante un equivalente léxico directo y resultó ser la estrategia predominante: 48 casos de 100. El índice más elevado de su aplicación se registra en el grupo de los conectores (67,65 %) y de los operadores argumentativos (60 %), mientras que los marcadores conversacionales y los marcadores de estructuración de la información se traducen mediante equivalentes directos con menor frecuencia: 35,29 % y 38,46 %, respectivamente. Esta distribución confirma la dependencia de la elección de la estrategia respecto del grado de concreción semántica del marcador.

Entre las transformaciones de equivalencia dinámica se identifican cuatro: equivalente funcional, omisión, creación discursiva y modulación. El equivalente funcional resulta ser la transformación más productiva, con 24 casos. El índice más alto de su aplicación se registra en el grupo de los marcadores conversacionales (38,24 %), lo que resulta lógico dada la carga pragmática y cultural de estas unidades. La transformación de omisión se registra en 15 ocasiones y es especialmente característica de los marcadores de estructuración de la información (30,77 %). La transformación integral se emplea en 9 casos y también predomina en el grupo de los

marcadores de estructuración de la información (15,38 %). El desarrollo semántico resulta transformación menos frecuente, con 4 ocasiones.

El análisis demuestra que los marcadores discursivos en la traducción literaria del español al ucraniano tienden, en general, a reproducirse mediante equivalentes directos, lo que evidencia la existencia en la lengua ucraniana de unidades funcionalmente próximas para los marcadores con una semántica claramente definida. Los marcadores conversacionales, como unidades con mayor carga cultural y pragmática, presentan la mayor variabilidad de soluciones traductológicas. Los casos de omisión y de transformación integral ponen de manifiesto la existencia de una asimetría interlingüística entre los marcadores discursivos del español y del ucraniano. La naturaleza polifuncional de los marcadores discursivos impide la aplicación de un enfoque unificado para su reproducción, lo cual se confirma por el hecho de que un mismo marcador puede recibir distintas soluciones traductológicas según el contexto.

Palabras clave: marcador discursivo, pragmática, traducción del español al ucraniano, equivalencia formal, equivalencia dinámica, transformación traductológica.

**Корпус дискурсивних маркерів роману «Вулик» К. Х. Сели, відібраних
методом суцільної вибірки**

Група	Маркери	К-сть
CONECTORES — 34		
Contraargumentativos	pero (25), sin embargo (3)	28
Consecutivos	después (2), entonces (1), así (1)	4
Aditivos	además (2)	2
ESTRUCTURADORES DE LA INFORMACIÓN — 26		
Ordenadores	después (12)	12
Comentadores	pues (14)	14
MARCADORES CONVERSACIONALES — 34		
Enfocadores de la alteridad	hombre (3), ¿me entiende/s? (3), oye (2), vamos (2), ya sabe (1), ¡hija!/hijo (2), ¡amigo! (1), ¿lo ves? (1)	15
Modalidad epistémica	claro (3), sí (3), seguramente (1), cierto (1), ¡ay! (1), verdaderamente (1), por lo visto (1), sin duda (1), ¡Psché! (1)	13
Metadiscursivos conversacionales	bueno (1), ¿eh? (1)	2
Modalidad deóntica	bueno (2), ¡Bah! (1), bien (1)	4
OPERADORES ARGUMENTATIVOS — 5		
Concreción	por lo menos (3), por ejemplo (1)	4

Refuerzo argumentativo	en realidad (1)	1
REFORMULADORES — 1		
Recapitulativos	en fin (1)	1
<u>PA3OM</u>		100

Трансформації дискурсивних маркерів при перекладі з іспанської мови на українську

Трансформація	CONECTOR ES	ESTRUCTU RADORES	MARCADO RES CONVERSA CIONALES	OPERADOR ES	REFORMUL ADORES
формальна еквівалентніс ть / переклад відповіднико м	pero (20) además (2) sin embargo (1) Разом: 23/34 – 67,65%	despues (9) pues (1) Разом: 10/26 – 38,46%	me entiende (2) sí (2) bueno (1) cierto (1) amigo (1) hombre (1) claro que (1) bien (1) sin duda (1) oye (1) Разом: 12/34 – 35,29%	por lo menos (3) Разом: 3/5 – 60%	
функціональн ий відповідник	pero (3) sin embargo (2) entonces (1) Разом: 6/34 – 17,65%	pues (2) despues (1) Разом: 3/26 – 11,54%	claro (2) bueno (1) ¡hija! (2) ¡Bah! (1) sí (1) me entiendes (1) ya sabe (1) ¡Psché! (1) verdaderament e (1) ¿lo ves? (1) por lo visto (1) ¿eh? (1) Разом: 14/34 – 41,18%	por ejemplo (1) en realidad (1) Разом: 2/5 – 40%	
вилучення	así (1)	pues (7)	hombre (1)		

	despues (1) pero (1) Разом: 3/34 – 8,82%	despues (1) Разом: 8/26 – 30,77%	vamos (1) oye (1) Разом: 3/34 – 8,82%		
смісловий розвиток	despues (1) Разом: 1/34 – 2,94%	despues (1) Разом: 1/26 – 3,85%	¡ay! (1) seguramente (1) Разом: 2/34 – 5,88%		
цілісне перетворення	pero (1) Разом: 1/34 – 2,94%	pues (4) Разом: 4/26 – 15,38%	vamos (1) hombre (1) bueno (1) Разом: 3/34 – 8,82%		en fin (1) Разом: 100%